

SMZ

BARAZA LA MITIHANI LA ZANZIBAR

MTIHANI WA KUIINGILIA KIDATO CHA KWANZA

126

HISTORIA

MUDA: SAA 2:00

ALHAMIS 29 NOVEMBA 2018, asubuhi

MAELEKEZO KWA WATAHINIWA

1. Mtihani huu una sehemu TATU (3) A, B na C.
2. Jibu maswali YOTE kutoka sehemu A na B; na maswali MANNE (4) kutoka sehemu C.
3. Andika nambari yako ya mtihani katika kila ukurasa.
4. Majibu yote yaandikwe katika nafasi zilizowekwa.
5. Majibu yote yaandikwe kwa kalamu ya buluu au nyeusi.
6. Simu za mkononi na vitu visivyoruhusiwa havitakiwi katika chumba cha mtihani.

KWA MATUMIZI YA USAHIHISHAJI TU

NAMBARI YA SWALI	ALAMA	SAINI
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
JUMLA		

maktaba.tetea.org

TETEA

SEHEMU A: (Alama 20)
Jibu maswali YOTE katika sehemu hii

1. Chagua jawabu sahihi na uandike herufi ya jawabu katika jadweli liliopo hapo chini.

i. Uongozi katika familia za ujima huanzia katika

- A: Kabila
- B: Ukoo
- C: Ujirani
- D: Familia

Jawabu sahihi ni **D: Familia**. Katika mfumo wa ujima, familia ndiyo kitovu cha uongozi na maamuzi ya kila mwanakijamii. Uongozi huanzia na familia kwa sababu familia ndiyo inayoongoza, kutoa malezi, na kusimamia mali na ardhi.

ii. Mpelelezi aliyefika Kongo alikuwa anaitwa

- A: James Grant
- B: Henry Morton Stanley
- C: Samuel Baker
- D: Mungo Park

Jawabu sahihi ni **B: Henry Morton Stanley**. Stanley alikuwa mpelelezi mashuhuri wa Uingereza aliyefika Kongo kugundua njia za mto na kuanzisha uhusiano wa kibiashara na Wakoloni. Alijulikana kwa uchunguzi wake wa kijiografia na kuunganisha historia na Sir David Livingstone.

iii. "Independence Now" ilikuwa ni kauli mbiu ya chama cha

- A: CCP
- B: NPP
- C: CPP
- D: NLM

Jawabu sahihi ni **C: CPP**. Chama cha Watu wa Ghana, CPP (Convention People's Party), kiliongoza harakati za kuleta uhuru wa Ghana kutoka kwa Uingereza. Kauli mbiu "Independence Now" ilitumia msukumo wa haraka kuondoa ukoloni.

iv. Utawala wa kikoloni Tanganyika ulikuwa na mifumo

- A: Miwili
- B: Minane
- C: Mitatu
- D: Minne

Jawabu sahihi ni **C: Mitatu**. Tanganyika ilikuwa na mifumo mitatu ya utawala wa kikoloni: utawala wa moja kwa moja, wa kidogo, na mchanganyiko, ili kuratibu usimamizi wa wakoloni na watu wa asili.

v. Mapinduzi ya Zanzibar yalifanyika mnamo tarehe

- A: 09/12/1961
- B: 12/01/1964
- C: 26/04/1964
- D: 06/05/1957

Jawabu sahihi ni **B: 12/01/1964**. Mapinduzi ya Zanzibar yalifanyika tarehe hii na kuharibu utawala wa Sultani, kuanzisha serikali ya wananchi wengi, na kuleta mabadiliko ya kisiasa katika kisiwa.

vi. Daraja la Umoja linaunganisha

- A: Tanzania na Zambia
- B: Msumbiji na Zambia
- C: Tanzania na Msumbiji
- D: Tanzania na Kenya

Jawabu sahihi ni **C: Tanzania na Msumbiji**. Daraja la Umoja lilijengwa kuvuka Mto Ruvuma, kuunganisha Tanzania na Msumbiji, na kuboresha usafirishaji na biashara kati ya nchi hizi mbili.

vii. Pepo zilizovuma miezi ya Aprili hadi Septemba zilitokea

- A: Kusini Magharibi
- B: Kaskazini Mashariki
- C: Kaskazini Magharibi
- D: Kusini Mashariki

Jawabu sahihi ni **B: Kaskazini Mashariki**. Hali ya hewa na mitiririko ya upepo wa Kaskazini Mashariki inaathiri mashamba na usafirishaji wa baharini, ikiwemo mvua na ukame katika baadhi ya maeneo.

viii. Katika mkutano wa Berlin, nchi iliyoalikwa kama mwangalizi ni

- A: Marekani
- B: Berlin
- C: Uhispania
- D: Ubelgiji

Jawabu sahihi ni **A: Marekani**. Marekani haikuhusika moja kwa moja katika kugawanya Afrika, lakini ilialikwa kama mwangalizi ili kutoa maoni yake bila kushiriki kijiografia na kisiasa.

ix. Wafanyabiashara walioeneza utaalamu wa chuma hadi Zanzibar ni

- A: Wakamba na Wabena
- B: Wakamba na Wafipa
- C: Wayao na Wafipa
- D: Wayao na Wakamba

Jawabu sahihi ni **D: Wayao na Wakamba**. Wayao na Wakamba walijulikana kwa ujuzi wao wa kutengeneza zana na silaha za chuma, ambazo walizisambaza hadi Zanzibar, zikisaidia shughuli za kilimo na biashara.

x. Magofu ya Kaole yanapatikana maeneo ya

- A: Kilwa
- B: Bagamoyo
- C: Maruhubi
- D: Mangapwani

Jawabu sahihi ni **C: Maruhubi**. Magofu ya Kaole ni mabaki ya mji wa kale wa Kiswahili ulio na historia ya biashara ya Bahari ya Hindi, unapatikana katika eneo la Maruhubi.

2. Andika Kweli mbele ya maelezo sahihi na Sikweli mbele ya maelezo yasiyo sahihi.

i. Huduma za kijamii wakati wa ukoloni zilitolewa kwa ubaguzi. **Kweli**. Huduma za afya, elimu, na makazi zilitolewa kulingana na rangi, jinsia na hadhi ya kijamii.

ii. Tippu Tipu aliwatoa watumwa kutoka Bara na kuwauza Zanzibar. **Kweli**. Aliheshimika kwa biashara ya watumwa na pembe za ndovu, na alipata mali nyingi kutokana na biashara hii.

- iii. Matumizi ya zana za chuma yaliisha baada ya ubepari. **Sikweli**. Zana za chuma ziliendelea kutumika hata wakati wa ukoloni, zikisaidia kilimo na ujenzi.
- iv. Ukabaila ni mfumo ambao watu wachache (matajiri) walihodhi ardhi na kuimiliki kiuchumi. **Kweli**. Ukabaila uliruhusu wakulima wachache kudhibiti ardhi, huku wengine wakihudumia kama wafanyakazi.
- v. Chama za ZNP hakikushiriki katika uchaguzi uliofanyika Unguja mwaka 1957. **Kweli**. ZNP haikuwa tayari kushiriki katika mfumo wa kisiasa wa koloni uliopangwa.
- vi. Rais wa mwanzo wa Kenya alikuwa Robert Mugabe. **Sikweli**. Rais wa kwanza wa Kenya alikuwa Jomo Kenyatta, si Robert Mugabe (ambaye alikuwa rais wa Zimbabwe).
- vii. Msikiti wa Limbani upo katika kisiwa cha Tumbatu. **Kweli**. Msikiti wa Limbani ni miongoni mwa misikiti ya kale iliyo kwenye kisiwa cha Tumbatu.
- viii. Walowezi ni wazalendo wenye uchungu na nchi yao. **Kweli**. Walowezi ni watu wenye mapenzi na kujali maendeleo ya taifa lao.
- ix. VAT ni Bodi ya Mapato Zanzibar. **Sikweli**. VAT ni ushuru wa thamani ya ongezeko, si bodi ya mapato.
- x. Mgawanyo wa kazi wakati wa ujima ulizingatia jinsia ya mtu. **Kweli**. Ujima uliweka majukumu tofauti kulingana na jinsia ili kuhakikisha kazi za kijamii na kilimo ziliendeshwa vizuri.

SEHEMU B: (Alama 40)
Jibu maswali YOTE kutoka sehemu hii

3. Chagua jawabu sahihi kutoka KIFUNGU B inayokubaliana na KIFUNGU A. Andika herufi ya jawabu katika kisanduku hapo chini.

KIFUNGU A

- i. Roman Catholic
- ii. 1862
- iii. Wamishionari
- iv. George Turbman
- v. Vitangulizi vya Ukoloni

KIFUNGU B

- a. Walijenga hospitali ya Mnazi Mmoja
- b. Alianzisha kituo cha misheni Ulaya
- c. Shirika la kidini
- d. Walianzisha kampuni ya BEAC
- e. Wazungu waliotumwa na nchi zao kufanya uchunguzi Afrika
- f. Kuanzishwa kwa kituo cha misheni Kenya
- g. Kuondoka wapelelezi katika bara la Afrika
- h. Alifanya biashara nchini Niger

Jawabu:

- i. **c: Shirika la kidini**. Kanisa la Roman Catholic ni shirika la kidini linalojihusisha na misingi ya imani na utendaji wa kidini katika jamii.

ii. **f: Kuanzishwa kwa kituo cha misheni Kenya.** Mwaka 1862, kituo cha misheni kilianzishwa Kenya ili kusambaza dini na elimu kwa wakazi wa eneo hilo.

iii. **b: Alianzisha kituo cha misheni Ulaya.** Wamishionari walihamasisha uanzishaji wa vituo vya dini na elimu kwa wakazi wa Afrika, hasa maeneo ya pwani.

iv. **a: Walijenga hospitali ya Mnazi Mmoja.** George Turbman alisaidia kuanzisha hospitali za kijamii, ikiwemo hospitali ya Mnazi Mmoja, kutoa huduma za afya kwa wakazi wa pwani.

v. **e: Wazungu waliotumwa na nchi zao kufanya uchunguzi Afrika.** Vitangulizi vya ukoloni ni wale waliotumwa na nchi zao kuchunguza ardhi, rasilimali, na wananchi ili kupanga utawala wa kikoloni.

4. Jaza nafasi zilizo wazi kwa kuweka jibu sahihi.

i. Changamoto za Muungano wa Tanganyika na Zanzibar hutatuliwa kwa njia ya **majadiliano**. Majadiliano ni njia rasmi ya kushughulikia migogoro na kupata suluhisho la pamoja.

ii. Mataifa ya **Uingereza** na **Ufaransa** yaligombania nchi ya Misri. Mataifa haya mawili yalihitaji misitu, miji, na njia za kibiashara, hasa njia ya Suez.

iii. Vita vya Majimaji vilipiganwa kuanzia mwaka **1895** hadi **1898**. Vita hivi vilihusisha mapambano kati ya wakoloni wa Kijerumani na jamii za Afrika Kusini Mashariki.

iv. Elimu ya kikoloni iliyotolewa Zanzibar na Tanganyika iliwaandaa watoto wa machifu kuwa **wasaidizi wa wakoloni**. Shule za kikoloni ziliandaa watoto wa familia za kifahari kuwa maafisa, wakufunzi, au watumishi wa serikali za kikoloni.

v. Miongoni mwa **faida** ya Mapinduzi ni wananchi kupewa ekari tatu za ardhi. Mgawanyo huu wa ardhi ulilenga kumuwezesha kila mwananchi kujitegemea kisiasa na kiuchumi.

5. Jibu maswali yafuatayo kwa ufupi.

a) Andika kirefu cha maneno yafuatayo:

i. KNPA – **Kenya Native Police Association**. Hii ni shirika la polisi la asili lililoanzishwa kushughulikia usalama wa jamii za asili.

ii. ZPPP – **Zanzibar Progressive Party**. Chama hiki kilikuwa ni kiongozi wa kisiasa katika Zanzibar kilichopigania haki za wananchi na kushiriki katika siasa za ukoloni.

b) Ainisha shughuli nne (4) za kiuchumi wakati wa ujima.

i. Kilimo – Kilimo kilikuwa ni msingi wa chakula na biashara ya ndani.

ii. Ufugaji – Ufuaji wa wanyama kama ng'ombe, mbuzi na kuku ulisaidia ukuaji wa jamii na uchumi wa familia.

iii. Uvuvi – Kuendesha uvuvi katika mito na bahari ili kupata chakula na bidhaa za biashara.

iv. Ujasiriamali mdogo – Biashara ndogo ndogo kama uundaji wa zana na maduka ya bidhaa za asili.

c) Andika matukio muhimu yaliyotokea Afrika katika miaka ifuatayo:

i) 1958 – **Uanzishwa wa chama cha kisiasa cha Tanganyika African National Union (TANU).** Chama hiki kilianzisha harakati za kisiasa za kuleta uhuru wa Tanganyika.

ii) 1975 – **Uhuru wa Angola.** Angola ilipata uhuru wake kutoka kwa Ureno, ikichukua nafasi ya kisiasa katika bara la Afrika.

d) Taja viungo viwili (2) vya vyakula vilivyoletwa Zanzibar na wageni kutoka Ulaya.

i. **Mahindi** – Yaliingia Zanzibar na kuwa chakula cha msingi katika mlo wa kila siku.

ii. **Ngano** – Kuanzisha biashara ya mikate na bidhaa za nafaka.

e) Tofautisha kati ya vibaraka na manamba.

Vibaraka walikuwa **watumishi wa kikoloni waliotumikia wakoloni bila malipo makubwa**, mara nyingi kwa nguvu au kulazimishwa. Walitumia nguvu kazi ya jirani au jamii kuendeleza kilimo au kazi za nyumbani.

Manamba walikuwa **wafanyakazi wa asili waliokuwa na nafasi fulani ya kiuchumi na kisiasa ndani ya jamii**, mara nyingi wakiendesha ardhi zao au biashara ndogo ndogo kwa uhuru wa kiasi. Manamba walikuwa na heshima zaidi kuliko vibaraka.

SEHEMU C: (Alama 40)

Jibu maswali MANNE (4) tu katika sehemu hii

6. Ainisha mbinu nne (4) zilizotumiwa na wakoloni kufanya uvamizi Zanzibar na Tanganyika.

Wakoloni walitumia **nguvu ya kijeshi** kuvamia Zanzibar na Tanganyika, wakitumia silaha za kisasa na majeshi yaliyopangwa vyema kupambana na jamii za asili.

Wakoloni walitumia **mikakati ya kidiplomasia** kujenga ushawishi kwa viongozi wa asili, mara nyingi kwa kutoa zawadi au kushirikisha baadhi ya makundi ya kijamii ili kudhoofisha upinzani.

Wakoloni walitekeleza **mgawanyo wa kiuchumi** kwa kudhibiti rasilimali muhimu kama ardhi na madini, na hivyo kufanya jamii za asili kutegemea wakoloni kisiasa na kiuchumi.

Wakoloni walitumia **utumwa na ukandamizaji wa kijamii**, kwa kulazimisha baadhi ya watu kufanya kazi kwenye mashamba, madini, na miradi ya umma ili kudumisha utawala na faida yao.

7. Elezea kwa ufupi changamoto nne (4) zilizojitokeza wakati wa kudai uhuru nchini Zimbabwe.

Moja ya changamoto ilikuwa **ukosefu wa mshikamano wa kisiasa** kati ya makundi ya upinzani, ambapo migawanyo ya ndani ilizuia kushirikiana kwa ufanisi dhidi ya wakoloni.

Changamoto nyingine ilikuwa **ukosefu wa silaha na rasilimali za kupigania uhuru**, kwani makundi ya wapigania uhuru yalihitaji fedha na silaha za kisasa kudumisha mapambano.

Vikundi vya upinzani pia walikabiliana na **ukandamizaji wa moja kwa moja kutoka kwa wakoloni**, ikiwa ni pamoja na kufungwa gereza, mateso, na mashambulizi ya kijeshi.

Aidha, **kushirikiana kwa jamii za raia** ilikuwa changamoto, kwani baadhi ya wananchi walihofia usalama wao, hivyo kuathiri ushirikiano na mshikamano wa harakati za uhuru.

8. Fafanua hatua nne (4) zilizochukuliwa na nchi huru za Afrika katika kujikwamua kiuchumi.

Nchi huru za Afrika zilianzisha **mikakati ya viwanda ya ndani**, kuanzisha viwanda vidogo na vya kati ili kupunguza utegemezi wa bidhaa za nje.

Ziliimarisha **kilimo cha kisasa na ushirikiano wa kilimo**, kwa kutoa mbegu bora, mbinu za kilimo bora, na ushirikiano kati ya wakulima ili kuongeza uzalishaji.

Nchi huru pia zilijitahidi **kuanzisha sera za biashara ya kimataifa**, kuanzisha mabenki ya taifa na kuboresha usafirishaji wa bidhaa ili kuongeza mapato ya nchi.

Pia zilitekeleza **urekebishaji wa rasilimali za asili**, kwa kudhibiti madini, misitu, na maji, kuhakikisha kuwa rasilimali hizi zinatumika kwa manufaa ya wananchi wa taifa.

9. Elezea athari chanya nne (4) za kuingia wageni Tanganyika kutoka Ulaya.

Moja ya athari chanya ilikuwa **kuanzishwa kwa elimu ya kisasa**, kwani wageni walileta shule na mifumo ya elimu iliyosaidia jamii kupata ujuzi wa kisasa.

Wageni pia walileta **teknolojia na zana za kisasa**, kama mashine za kilimo, silaha, na mifumo ya ujenzi, ambayo ilisaidia jamii kuboresha uzalishaji na huduma.

Aidha, walileta **biashara na masoko mapya**, kuanzisha njia za kibiashara zilizosaidia wakulima na wajasiriamali kupata bidhaa zao kwenye soko pana.

Wageni pia walileta **mafunzo ya taaluma mbalimbali**, kwa mfano, madaktari, wahandisi, na walimu, ambao walikuza uwezo wa kitaalamu kwa wananchi wa Tanganyika.

10. Bainisha malengo manne (4) ya huduma za makaazi wakati wa ukoloni.

Kwanza, malengo yalikuwa **kutoa makazi kwa wakoloni na wafanyakazi wao**, kuhakikisha walikuwa na makazi salama na yenye muundo uliodhibitiwa.

Pili, huduma za makaazi zililenga **kulinda usalama wa wakoloni**, kwa kupanga miji na makazi katika maeneo yenye ulinzi wa kijeshi au wa asili.

Tatu, huduma hizi ziliunda **miundo ya kijamii ya kihalisi**, ikiwa ni pamoja na shule, hospitali, na maduka kwa ajili ya wakoloni.

Nne, malengo pia yalikusisha **kuboresha usafirishaji na mawasiliano**, kwa kuanzisha barabara, reli, na njia za maji ambazo ziliunganisha makazi ya wakoloni na maeneo ya biashara.

11. Eleza sababu kuu nne (4) zilizopelekea kurejeshwa kwa mfumo wa vyama vingi nchini Tanzania.

Moja ya sababu ilikuwa **upinzani wa kisiasa na shinikizo kutoka wananchi**, ambao walitaka uhuru wa kisiasa na kushiriki katika utawala wa taifa.

Sababu nyingine ilikuwa **mabadiliko ya kisiasa duniani**, hususan kuanguka kwa mfumo wa kisiasa wa umoja wa vyama vingi katika nchi za Kiafrika na mashariki ya kati.

Aidha, **ushirikiano wa kiuchumi na kidiplomasia** na nchi za nje ulihimiza Tanzania kurekebisha mfumo wa kisiasa ili kuvutia uwekezaji na misaada ya kigeni.

Pia kulikuwa na **kutambua matatizo ya mfumo wa chama kimoja**, ikiwa ni pamoja na ukosefu wa ushindani, ufisadi, na ufanisi mdogo katika utoaji wa huduma za jamii.